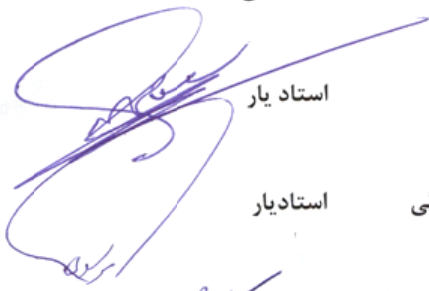

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

به نام خدا

تاییدیه اعضای هیات داوران در جلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد

اعضای هیات داوران نسخه نهایی پایان نامه کارشناسی ارشد خانم الهام اسدی نژاد تحت عنوان «چشم انداز تاثیر فناوری اطلاعات بر امنیت ملی ایران در دهه ۱۳۹۰» را از نظر فرم و محتوا بررسی نموده و پذیرش آن را برای تکمیل درجه کارشناسی ارشد پیشنهاد می‌کند.

اعضای هیات داوران	نام و نام خانوادگی	رتبه علمی	امضا
۱- استاد راهنما	دکتر احمد سلطانی نژاد	استاد یار	
۲- استاد مشاور	دکتر مسعود موسوی شفائی	استاد یار	
۳- استاد ناظر	دکتر مرتضی نورمحمدی	استاد یار	
۴- استاد ناظر	دکتر نبی اله ابراهیمی	استاد یار	
۵- نماینده تحصیلات تکمیلی	دکتر نبی اله ابراهیمی	استاد یار	

آیین‌نامه حق مالکیت مادی و معنوی در مورد نتایج پژوهشهای علمی دانشگاه تربیت مدرس

مقدمه: با عنایت به سیاست‌های پژوهشی و فناوری دانشگاه در راستای تحقق عدالت و کرامت انسانها که لازمه شکوفایی علمی و فنی است و رعایت حقوق مادی و معنوی دانشگاه و پژوهشگران، لازم است اعضای هیأت علمی، دانشجویان، دانش‌آموختگان و دیگر همکاران طرح، در مورد نتایج پژوهشهای علمی که تحت عناوین پایان‌نامه، رساله و طرحهای تحقیقاتی با هماهنگی دانشگاه انجام شده است، موارد زیر را رعایت نمایند:

ماده ۱- حق نشر و تکثیر پایان‌نامه/ رساله و درآمدهای حاصل از آنها متعلق به دانشگاه می باشد ولی حقوق معنوی پدید آورندگان محفوظ خواهد بود.

ماده ۲- انتشار مقاله یا مقالات مستخرج از پایان‌نامه/ رساله به صورت چاپ در نشریات علمی و یا ارائه در مجامع علمی باید به نام دانشگاه بوده و با تایید استاد راهنمای اصلی، یکی از اساتید راهنما، مشاور و یا دانشجو مسئول مکاتبات مقاله باشد. ولی مسئولیت علمی مقاله مستخرج از پایان‌نامه و رساله به عهده اساتید راهنما و دانشجو می باشد.

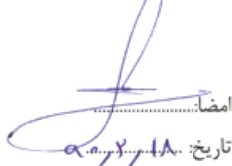
تبصره: در مقالاتی که پس از دانش‌آموختگی بصورت ترکیبی از اطلاعات جدید و نتایج حاصل از پایان‌نامه/ رساله نیز منتشر می‌شود نیز باید نام دانشگاه درج شود.

ماده ۳- انتشار کتاب، نرم افزار و یا آثار ویژه (اثری هنری مانند فیلم، عکس، نقاشی و نمایشنامه) حاصل از نتایج پایان‌نامه/ رساله و تمامی طرحهای تحقیقاتی کلیه واحدهای دانشگاه اعم از دانشکده ها، مراکز تحقیقاتی، پژوهشکده ها، پارک علم و فناوری و دیگر واحدها باید با مجوز کتبی صادره از معاونت پژوهشی دانشگاه و براساس آئین‌نامه های مصوب انجام شود.

ماده ۴- ثبت اختراع و تدوین دانش فنی و یا ارائه یافته ها در جشنواره‌های ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی که حاصل نتایج مستخرج از پایان‌نامه/ رساله و تمامی طرحهای تحقیقاتی دانشگاه باید با هماهنگی استاد راهنما یا مجری طرح از طریق معاونت پژوهشی دانشگاه انجام گیرد.

ماده ۵- این آیین‌نامه در ۵ ماده و یک تبصره در تاریخ ۸۷/۴/۱ در شورای پژوهشی و در تاریخ ۸۷/۴/۲۳ در هیأت رئیسه دانشگاه به تایید رسید و در جلسه مورخ ۸۷/۷/۱۵ شورای دانشگاه به تصویب رسیده و از تاریخ تصویب در شورای دانشگاه لازم‌الاجرا است.

«اینجانب...^۰...دانشجوی رشته روانشناسی بالینی ورودی سال تحصیلی ۱۳۸۸ مقطع کارشناسی ارشد دانشکده علوم انسانی متعهد می شوم کلیه نکات مندرج در آئین‌نامه حق مالکیت مادی و معنوی در مورد نتایج پژوهشهای علمی دانشگاه تربیت مدرس را در انتشار یافته های علمی مستخرج از پایان‌نامه / رساله تحصیلی خود رعایت نمایم. در صورت تخلف از مفاد آئین‌نامه فوق‌الاشعار به دانشگاه وکالت و نمایندگی می دهم که از طرف اینجانب نسبت به لغو امتیاز اختراع بنام بنده و یا هر گونه امتیاز دیگر و تغییر آن به نام دانشگاه اقدام نماید. ضمناً نسبت به جبران فوری ضرر و زیان حاصله بر اساس برآورد دانشگاه اقدام خواهم نمود و بدینوسیله حق هر گونه اعتراض را از خود سلب نمودم»

امضا:
تاریخ: ۸۷/۴/۲۳

آیین نامه چاپ پایان نامه (رساله) های دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس

نظر به اینکه چاپ و انتشار پایان نامه (رساله) های تحصیلی دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس، مبین بخشی از فعالیتهای علمی - پژوهشی دانشگاه است بنابراین به منظور آگاهی و رعایت حقوق دانشگاه، دانش آموختگان این دانشگاه نسبت به رعایت موارد ذیل متعهد می شوند:

ماده ۱: در صورت اقدام به چاپ پایان نامه (رساله) ی خود، مراتب را قبلاً به طور کتبی به «دفتر نشر آثار علمی» دانشگاه اطلاع دهد.

ماده ۲: در صفحه سوم کتاب (پس از برگ شناسنامه) عبارت ذیل را چاپ کند:

«کتاب حاضر، حاصل پایان نامه کارشناسی ارشد/ رساله دکتری نگارنده در رشته *روابط بین الملل* است که در سال *۱۳۸۵* در دانشکده *عبدالرحمن* دانشگاه تربیت مدرس به راهنمایی سرکار خانم *موسوی* و سرکار *محمد* انجام/جناب آقای دکتر *محمد*، مشاوره سرکار خانم/جناب آقای دکتر *محمد* و مشاوره سرکار خانم/جناب آقای دکتر *محمد* از آن دفاع شده است.»

ماده ۳: به منظور جبران بخشی از هزینه های انتشارات دانشگاه، تعداد یک درصد شمارگان کتاب (در هر نوبت چاپ) را به «دفتر نشر آثار علمی» دانشگاه اهدا کند. دانشگاه می تواند مازاد نیاز خود را به نفع مرکز نشر در معرض فروش قرار دهد.

ماده ۴: در صورت عدم رعایت ماده ۳، ۵۰٪ بهای شمارگان چاپ شده را به عنوان خسارت به دانشگاه تربیت مدرس، تأدیه کند.

ماده ۵: دانشجو تعهد و قبول می کند در صورت خودداری از پرداخت بهای خسارت، دانشگاه می تواند خسارت مذکور را از طریق مراجع قضایی مطالبه و وصول کند؛ به علاوه به دانشگاه حق می دهد به منظور استیفای حقوق خود، از طریق دادگاه، معادل وجه مذکور در ماده ۴ را از محل توقیف کتابهای عرضه شده نگارنده برای فروش، تامین نماید.

ماده ۶: اینجانب *محمد* دانشجوی رشته *روابط بین الملل* مقطع *کارشناسی ارشد* تعهد فوق و ضمانت اجرایی آن را قبول کرده، به آن ملتزم می شوم.

نام و نام خانوادگی: *محمد*

تاریخ و امضا: *۱۳۸۵/۲/۱۸*

دانشگاه تربیت مدرس

دانشکده علوم انسانی

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته روابط بین الملل

چشم انداز تأثیر فناوری اطلاعات بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران در دهه‌ی ۱۳۹۰

الهام اسدی نژاد

استاد راهنما:

دکتر احمد سلطانی نژاد

استاد مشاور:

دکتر مسعود موسوی شفاویی

بهمن ۱۳۹۰

تقدیم به:

خواهرم افسانه،

به پاس تمام خوبی‌هایش....

سپاسگزاری:

در اینجا وظیفه خود می‌دانم از بزرگوارانی که مرا در انجام این پژوهش یاری نمودند صمیمانه قدردانی کنم:

استاد محترم، آقای دکتر احمد سلطانی‌نژاد در مقام استاد راهنما که با اظهارنظرها و زحمات خود، بر غنای مباحث این پایان‌نامه افزودند، مرا بر آن می‌دارد تا احترام همراه با سپاس خود را تقدیم ایشان نمایم.

از استاد فرزانه، آقای دکتر مسعود موسوی شفایی که در مقام استاد مشاور از آغاز تا انجام کار مرا راهنمایی کردند و با احساس مسئولیت کامل، روشن‌بینی و دلسوزی خطاها و اشکالات کار را گوشزد نمودند، از صمیم قلب تشکر می‌کنم.

همچنین لازم می‌دانم که از زحمات ارزشمند استادان محترم داور آقایان دکتر ابراهیمی و دکتر نورمحمدی تقدیر کرده و نسبت به ایشان ادای احترام کنم.

حق این است که با احساس دین فراوان نسبت به خانواده‌ی عزیزم که با حمایت‌های مادی و معنوی خود راه تحصیل را بر اینجانب هموار نمودند، عمیقاً سپاسگزاری نمایم.

در پایان اذعان می‌دارم که خطاها و کاستی‌های فراوان این تحقیق از نگارنده است و اگر نقاط قوتی مشاهده می‌شود مرهون رهنمودهای استادان بزرگوار اینجانب است.

چکیده:

ضریب نفوذ فناوری اطلاعات و ارتباطات در ایران در دهه ۱۳۸۰ افزایش چشمگیری داشته، به طوری که به متغیری مستقل برای بیان برخی تغییرات سیاسی و اجتماعی تبدیل گشته است. این پژوهش به منظور بررسی این موضوع نگاشته شده است که اینترنت و تلفن همراه به عنوان دو نماد اصلی در عصر فناوری اطلاعات چه تاثیری بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران در دهه ۱۳۹۰ خواهند داشت. بنابراین پژوهش حاضر با بهره‌گیری از نظریه‌ی آشوب جیمز روزنا، ابتدا به تاثیر فناوری اطلاعات بر دو پارامتر خرد و کلان پرداخته و سپس نتایج آن را بر امنیت ملی در قالب پارامتر تلفیق (خرد-کلان) بررسی می‌کند. این نتایج عبارتند از: تهدید ثبات یک کشور ناشی از توانمند شدن و افزایش مهارت افراد (پارامتر خرد)، تغییر توازن قدرت ناشی از توانمند شدن بازیگران غیردولتی (پارامتر کلان) و به چالش کشیده شدن انحصار خشونت به دلیل ظهور جنگ سایبری. نتایج به دست آمده حاکی از آنست که هرچند تاثیر چنین تحولاتی در ایران در طول دهه ۱۳۸۰ تهدید جدی را در برداشته است اما در مقطعی از زمان به ویژه حوادث بعد از انتخابات دهمین دوره ریاست جمهوری، آسیب‌پذیری نظام سیاسی در مقابل این موج جدید از تغییرات را نشان داد زیرا منجر به بروز اختلافاتی میان دولت و گروهی از مردم شد و معترضان توانستند با استفاده از این فناوریها به اقداماتی دست بزنند که از سوی دولت منع شده بود. قرار گرفتن وقایع جمهوری اسلامی ایران در مقابل افکار عمومی و رسانه‌های جهانی، افزایش فعالیت نهادهای حامی حقوق بشر علیه دولت، تضعیف ارزشها، هویت و انسجام ملی چالش‌های دیگری بود که در این دهه متوجه امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران بوده و نیازمند راهکارهایی اساسی و نه برخوردهای مقطعی و کوتاه‌مدت است زیرا در غیر این صورت در آینده ممکن است آسیب‌پذیریهای کشور به تهدیدات امنیتی جدی تبدیل شوند.

واژگان کلیدی: فناوری اطلاعات، اینترنت، امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران، نظریه آشوب

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

۱	فصل اول: کلیات پژوهش
۱-۱-۱	مقدمه
۱-۲-۱	مروری بر مطالعات انجام شده
۱۵	فصل دوم: چارچوب نظری
۱-۲-۱	نظریه‌ی آشوب
۲-۲	فناوری اطلاعات و ارتباطات
۱-۲-۲	تاریخچه فناوری اطلاعات و ارتباطات
۲-۲-۲	تحولات فناوری اطلاعات و ارتباطات
۳-۲-۲	تاثیر فناوری اطلاعات بر چهار حوزه‌ی اصلی روابط بین‌الملل
۱-۳-۲-۲	فناوری اطلاعات و اقتصاد
۲-۳-۲-۲	فناوری اطلاعات و امور نظامی
۳-۳-۲-۲	فناوری اطلاعات و دیپلماسی
۴-۳-۲-۲	فناوری اطلاعات و فرهنگ
۳-۲	امنیت ملی
۱-۳-۲	تعریف مفهومی از امنیت ملی
۲-۳-۲	تعریف عملیاتی از امنیت ملی و ارائه شاخصها
۱-۲-۳-۲	منافع ملی
۲-۲-۳-۲	ارزشهای ملی
۵۲	فصل سوم: تاثیر فناوری اطلاعات بر امنیت ملی
۱-۳	پارامتر خرد؛ افزایش مهارت افراد
۲-۳	پارامتر کلان؛ دو گانه شدن ساختارهای جهان
۳-۳	پارامتر خرد- کلان؛ مناسبات مرجعیت و اقتدار

- ۶۸-۱-۳-۳- تهدید ثبات یک کشور.....
- ۶۸-۱-۳-۳- تاثیر فناوری اطلاعات بر نظام سیاسی و ایدئولوژی.....
- ۷۶-۲-۱-۳-۳- تاثیر فناوری اطلاعات بر هویت ملی.....
- ۷۹-۳-۱-۳-۳- تاثیر فناوری اطلاعات بر ارزشهای ملی.....
- ۸۲-۲-۳-۳- تغییر توازن قدرت.....
- ۸۵-۳-۳-۳- به چالش کشیده شدن انحصار خشونت.....
- ۸۸-۴-۳- واکنش دولتها در برابر تهدیدات.....
- ۸۸-۱-۴-۳- واکنش دولتها در سطح پارامتر خرد.....
- ۹۱-۲-۴-۳- واکنش دولتها در سطح کلان.....
- ۹۲-۳-۴-۳- واکنش دولتها در مقابل حملات سایبری.....

فصل چهارم: تاثیر فناوری اطلاعات بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران در دهه‌ی ۱۳۸۰..۹۵

- ۹۶-۱-۴- تاریخچه و تحولات اینترنت و تلفن همراه در ایران:.....
- ۱۰۱-۲-۴- تاثیر فناوری اطلاعات بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران.....
- ۱۰۲-۱-۲-۴- تهدید ثبات کشور.....
- ۱۰۲-۱-۲-۴- تهدید نظام سیاسی و ایدئولوژی.....
- ۱۱۵-۲-۱-۲-۴- تهدید هویت ملی و تمامیت سرزمینی.....
- ۱۱۸-۳-۱-۲-۴- تهدید ارزشهای ملی.....
- ۱۲۲-۲-۲-۴- تغییر توازن قدرت.....
- ۱۲۲-۱-۲-۲-۴- نهادهای مدافع حقوق بشر.....
- ۱۲۴-۲-۲-۲-۴- جنبش زنان.....
- ۱۲۵-۳-۲-۲-۴- جنبش چپها.....
- ۱۲۷-۴-۲-۲-۴- ایرانیان خارج از کشور.....
- ۱۲۹-۳-۲-۴- حملات سایبری و به چالش کشیده شدن انحصار خشونت.....
- ۱۳۰-۳-۴- اقدامات دولت در مقابل چالش‌های ناشی از فناوری اطلاعات.....
- ۱۳۱-۱-۳-۴- مانیتورینگ و ردیابی مخالفان.....

۱۳۲.....۲-۳-۴- کنترل فعالیتهای آنلاین و فیلترینگ فضای مجازی

۱۳۴.....۳-۳-۴- تبلیغات سیاسی در وب به نفع دولت.....

۱۳۵.....۴-۳-۴- حملات سایبری.....

فصل پنجم: نتیجه‌گیری و ارائه چشم‌اندازی از دهه‌ی ۱۳۹۰.....۱۳۷

۱-۵- جمع‌بندی و نتیجه‌گیری.....۱۳۸

۲-۵- چشم‌اندازی از دهه‌ی ۱۳۹۰.....۱۴۲

۳-۵- ارائه برخی راهکارها.....۱۴۷

فهرست منابع و مأخذ.....۱۶۰

پایان نامه‌های فارسی:.....۱۶۰

کتاب فارسی:.....۱۶۰

مقالات فارسی:.....۱۶۲

کتاب انگلیسی:.....۱۶۵

مقالات انگلیسی:.....۱۶۶

سایت‌های فارسی:.....۱۶۸

سایت‌های انگلیسی:.....۱۶۸

چکیده انگلیسی.....۱۶۹

فهرست جداول

صفحه

عنوان

جدول (۱-۲) توضیح نظریه‌ی جیمز روزنا:..... ۲۲

جدول (۱-۴) مشترکان تلفن همراه در ۲۰ کشور اول جهان..... ۹۹

جدول (۲-۴) تعداد مشترکان تلفن همراه در خاورمیانه..... ۹۹

فهرست نمودارها

صفحه

عنوان

نمودار (۱-۴) ۲۰ کشور اول جهان از نظر تعداد کاربران (۲۰۱۰) ۹۸

نمودار (۲-۴) تعداد کاربران اینترنت در کشورهای خاورمیانه (۲۰۱۱) ۹۸

فصل اول

کلیات پژوهش

۱-۱- مقدمه

الف) طرح مساله: امروزه فناوری اطلاعات زندگی بشر را چنان متحول ساخته که از آن به عنوان یک شاخص مستقل برای تعریف دوره‌های تازه در تاریخ تحولات بشر یاد می‌کنند، در واقع انقلاب اطلاعات همانند انقلاب صنعتی در قرن هجدهم یک رویداد تاریخی عمده است که الگوی گسستی را در بنیان اقتصاد، جامعه و فرهنگ پدید آورده است. وجه مشترک این انقلاب‌ها آن بوده که همچون یک متغیر درونی و نه فقط منبعی بیرونی، تمامی قلمروهای فعالیت انسان را تحت تاثیر قرار داده است. اما برخلاف هر انقلاب دیگری، هسته دگرگونی در انقلاب کنونی به فناوری پردازش اطلاعات و ارتباطات اشاره دارد، در واقع اهمیت اطلاعات در این انقلاب به اندازه‌ی همان اهمیتی است که منابع جدید انرژی در انقلاب‌های صنعتی - از ماشین بخار تا برق، سوخت‌های فسیلی و حتی نیروی هسته‌ای - داشت (کاستلز، ۱۳۸۲: ۶۱-۶۰).

دانیل بل^۱ تحولات ناشی از فناوری‌های نوین را بسیار فوق‌العاده و با تاثیراتی بسیار عمیق‌تر از انقلاب صنعتی در قرون گذشته توصیف می‌کند (روزنا و سینگ، ۱۳۸۹: ۳۶). بعضی از صاحب‌نظران نیز تغییرات مذکور را انقلاب صنعتی سوم نامیده‌اند که مشخصه‌ی اصلی آن را می‌توان ظهور جامعه اطلاعاتی (جین، ۱۳۸۷: ۲۶۵) و جایگزینی فضای جریان‌ها به جای فضای مکان‌ها دانست. عده‌ایی دیگر نیز به دلیل ویژگی‌های منحصر به فرد این فناوری‌ها از آنها تحت عنوان فرافناوری‌ها یاد می‌کنند که بیانگر متفاوت بودن آنها از فناوری‌های صنعتی است که در دوره‌های پیشین تاریخ بشری غالب بودند. اهمیت دیگر فناوری‌های جدید اطلاعاتی، نقش آنها در فرآیند جهانی‌شدن است؛ کاستلز نیز جهانی‌شدن را ناشی از سه فرآیند اصلی می‌داند: انقلاب اطلاعات و ارتباطات، تجدید ساختار سرمایه‌داری و شکل‌گیری نهضت‌های فرهنگی و بنیادگرا (کاستلز، ۱۳۸۰).

1- Daniel Bell

یکی از پدیده‌های شگرفی که در فرآیند تکامل و پیشرفت فناوری‌های نوین ظهور کرده و به سرعت تاثیر پدیده خود را بر حیات اجتماعی جوامع آشکار می‌سازد، اینترنت است که مهمترین نمود فناوری اطلاعات به شمار می‌رود. در مقایسه با رسانه‌های سنتی همچون رادیو و تلویزیون که ابزاری در دست دولتها و یا بنگاه‌های اقتصادی بودند و تنها امکان برقراری رابطه‌ی یکسویه با مخاطبان را فراهم می‌کردند، شبکه اینترنت دارای امکانات ذاتی خاص و منحصر به فردی چون عدم تمرکز و تعاملی بودن است که به مردم امکان می‌دهد تا از آن برای گفتگو و مباحثه در حوزه‌ی عمومی استفاده کرده و امکان ارتباط دوسویه میان افراد، دولتها و... را فراهم می‌سازد (میناوندچال، ۱۳۸۱: ۶). بنابراین اینترنت امروزه به صورت نماد دوران دیجیتال و به ویژه فضای سایبرنتیکی در آمده است. تلفن همراه نیز به دلیل ویژگی‌هایی همچون تحرک، هزینه اندک، کاربرد آسان و قابلیت اتصال افراد به فضای مجازی، در کنار اینترنت به عنوان نمادی دیگر از عصر اطلاعات شناخته می‌شود. از آنجایی که ظهور هر پدیده‌ی جدید در حوزه‌ی فناوری لاجرم محققان را به طرح این پرسش وامی‌دارد که تاثیر آن بر زندگی جمعی چه خواهد بود و کاربرد آن چه نتایجی را در پی خواهد داشت و از آنجایی که اینترنت اساساً با سایر فناوری‌های سنتی متفاوت است، تحقیق در این زمینه از اهمیت خاصی برخوردار است.

البته لازم به ذکر است که ورود به دوره‌ی جدید جوامع اطلاعات‌مدار، به معنای از میان رفتن کامل نظم گذشته نیست. همانطور که ظهور عصر صنعتی به معنی از بین رفتن کشاورزی نبود، گذار اخیر هم بدین معنی نیست که تولید صنعتی فاقد اهمیت است یا در آینده از میان خواهد رفت (طیب، ۱۳۸۹: ۱۸۲)، دنیای جدید با جهان قدیم همپوشانی داشته و در آن قدرت همچنان به نهادهای مبتنی بر جغرافیا وابسته است (روزنا و سینگ، ۱۳۸۹: ۳۷). این نکته بیانگر تداوم اهمیت دولت‌های سرزمینی به عنوان بازیگران اصلی و دغدغه‌های سنتی آنها، حتی در دوره‌ی جدید است.

در میان دغدغه‌ی دولتها، امنیت ملی یکی از مهمترین آنهاست زیرا این مقوله به حیات و موجودیت یک کشور بستگی دارد و دولتها به عنوان بالاترین منبع و مرجع اقتدار و حاکمیت، تامین کننده‌ی نه تنها امنیت ملی بلکه امنیت در دو سطح دیگر- فردی و بین‌المللی- نیز هستند (بوزان، ۱۳۷۸: ۳۷). این درحالی است که هرچند مقوله‌ی امنیت ملی در مقایسه با حوزه‌هایی چون اقتصاد، سیاست و فرهنگ دیرتر تحت تاثیر پی‌آمدهای جهانی شدن قرار گرفته و می‌توان گفت واپسین عرصه‌ای است که همچنان در برابر جهانی شدن مقاومت می‌کند اما درمقابل، مفهومی ایستا

نیز نبوده و در طی زمان دستخوش دگرگونی شده است. دگرگونی در امنیت ملی می‌تواند برای دولتها نتایج قابل ملاحظه‌ای در برداشته باشد، همین امر از حساسیت و ضرورت عنصر شناخت حکایت دارد زیرا کشورها بدون شناخت دقیق منطق نوین حاکم، دیگر نمی‌توانند امنیت خود را در نظام بین‌الملل حفظ نمایند (طیب، ۱۳۸۰: ۷). این امر گویای توجه شدید سیاسی به امنیت ملی و تغییراتی است که تحت تاثیر فناوریهای نوین در محیط امنیتی دولتها ایجاد می‌شود.

ب) هدف از پژوهش و ضرورت مساله: با توجه به اهمیت مقوله‌ی اطلاعات و فناوری‌های مرتبط با آن، هدف از این پژوهش بررسی تاثیر فناوری اطلاعات به ویژه اینترنت و تلفن همراه بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران است. با این توضیح که کشورهای مخالف جمهوری اسلامی ایران، عمدتاً کشورهایی هستند که هم از لحاظ فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطاتی و هم از بعد محتوایی و گفتمانی از موقعیتی مسلط در نظام بین‌الملل برخوردارند، بنابراین این فناوریها می‌توانند ابزاری برای تهدید امنیت ملی ایران از سوی چنین کشورهایی باشند. به این ترتیب کشور ما به عنوان یک جامعه جوان و در حال توسعه نیازمند درک بهتر و عمیق‌تر از فناوری‌های نوین است تا بتواند با بینشی روشن‌تر و به دور از خام اندیشی یا بدبینی مفرط به انتخاب راهکارهایی هرچه آگاهانه‌تر در مقابله با تهدیدات دست زده و از آنها در جهت توسعه و ارتقای جامعه بهره‌مند شود.

پ) تعریف مفاهیم: این پژوهش با دو متغیر اصلی روبروست: متغیر مستقل که فناوری اطلاعات و ارتباطات است و متغیر وابسته که امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران می‌باشد. به عنوان یک تعریف می‌توان گفت فناوری اطلاعات عبارت است از فناوری پردازش اطلاعات مانند رایانه‌ها و نرم‌افزارها و فناوری ارتباطات مانند تلفن، نمابر و ماهواره که توسط افراد خصوصی و یا تجاری، دولتها و عرصه عمومی مانند بازار به کار گرفته می‌شوند. امنیت ملی نیز عبارت است از تامین و تضمین استقلال عمل اجتماعی، میزانی از منزلت سیاسی، تضمین بقای فیزیکی افراد در داخل مرزهای ملی و بهره‌مندی مورد انتظار از رفاه اقتصادی در سطح حداقل (تاجیک، ۱۳۸۱: ۴۷).

ج) سوال و فرضیه اصلی: سوال اصلی این پژوهش عبارت از این است که چشم انداز تاثیر فناوری اطلاعات به ویژه اینترنت بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران در دهه ۱۳۹۰ چیست؟ با توجه به آنکه این پژوهش درصدد بررسی تاثیر متغیر مستقل یعنی فناوری اطلاعات و ارتباطات بر متغیر وابسته یعنی امنیت ملی است، فرضیه‌ی مورد نظر نیز آنست که هرچند فناوری اطلاعات تهدید جدی برای امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران در دهه ۱۳۸۰ در برداشت اما با افزایش آسیب‌پذیری

نظام سیاسی، می‌تواند در دهه ۱۳۹۰ به بروز چالش‌هایی برای امنیت ملی کشور منجر شود.

د) سازماندهی پژوهش: ابتدا پس از این مقدمه، مروری بر مطالعات انجام شده در زمینه‌ی تاثیر فناوری اطلاعات بر امنیت ملی انجام می‌گیرد تا اهمیت و تفاوت این کار پژوهشی با کارهای پیش از آن مشخص گردد. در فصل دوم تحت عنوان چارچوب نظری ابتدا نظریه آشوب جیمز روزنا به عنوان نظریه انتخاب شده برای این پژوهش، توضیح داده می‌شود؛ در ادامه هریک از دو متغیر اصلی تحقیق به طور جداگانه بررسی خواهند شد با این توضیح که با هدف ارائه چشم‌اندازی کلی از فناوری اطلاعات به عنوان متغیر مستقل، به تعریف هر یک از اجزای آن پرداخته و تاریخچه و تحولات مربوط به آن بررسی می‌گردد. علاوه بر آن، با هدف برجسته ساختن اهمیت و نقش این فناوری‌ها، تاثیر آنها بر چهار حوزه‌ی اصلی روابط بین‌الملل نیز بررسی می‌شود. در قسمت بعد امنیت ملی به عنوان متغیر وابسته تعریف و شاخص سازی می‌گردد.

در فصل سوم با توجه به چارچوب نظری انتخابی، ابتدا تاثیر فناوری اطلاعات بر دو پارامتر خرد و کلان بررسی شده و درگام بعد تاثیر فناوری اطلاعات بر امنیت ملی در قالب پارامتر تلفیق-که بیانگر سطح تحلیل ملی در نظریه‌ی روزنا است- مورد مطالعه قرار می‌گیرد؛ این بررسی با توجه به نتیجه‌ی تغییرات دو پارامتر قبل بر امنیت ملی انجام خواهد گرفت. در پایان این فصل، واکنش دولتها به تهدیدات ناشی از این فناوری‌ها ارائه می‌گردد، به طور کلی هدف از آوردن این بخش، ارائه چشم‌اندازی کلی از اقدامات کشورهای مختلف از لحاظ قدرت و توانایی در برابر تهدیدات ناشی از این فناوری‌ها است. در فصل چهارم تاثیر اینترنت و تلفن همراه بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران در قالب پارامتر تلفیق و واکنش دولت نسبت به تهدیدات بررسی می‌شود. در نهایت در فصل آخر پس از نتیجه‌گیری، چشم‌اندازی از دهه ۱۳۹۰ و برخی راهکارها برای مقابله با تهدیدات ناشی از این فناوریها ارائه می‌گردد.

ه) روش پژوهش: در این تحقیق ویژگیها و عملکرد شبکه‌های ارتباطی اینترنت و تلفن همراه به روش توصیفی بررسی می‌شود. علاوه بر آن چون موضوع این پژوهش بررسی ارتباط معنادار میان دو متغیر فناوری اطلاعات و امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران است از روش تحلیلی- تبیینی برای فهم و بیان ماهیت این ارتباط استفاده می‌گردد. منابع مورد استفاده در این پژوهش نیز متنوع است؛ استفاده از منابع علمی منتشر شده بر روی اینترنت، استفاده از منابع کتابخانه‌ای و داده‌ها و اطلاعات موجود در مراکز اطلاع‌رسانی از جمله منابع گردآوری داده‌ها در این پژوهش است که علاوه بر منابع

فارسی، منابع لاتین نیز مورد استفاده قرار می‌گیرد.

لازم به ذکر است که بررسی ارتباط تکنولوژی اطلاعات و امنیت ملی مستلزم نگاهی چندوجهی و متکثر است بنابراین در این پژوهش سعی می‌شود از بررسی‌های ساده و توصیفی و بعضاً متناقض که همه‌ی اثرات را بدون درک مبانی و رویکردها با هم می‌آمیزد، دوری گردد چرا که تنها اکتفا کردن به اینکه فناوری اطلاعات باعث پیدایش دموکراسی دیجیتالی، دولت الکترونیکی، صلح و جنگ اطلاعاتی و... می‌شود، چندان موضوع را تحت پوشش قرار نمی‌دهد. امید است این پژوهش دریچه‌ای برای آشنایی و آگاهی بیشتر با نقش فناوری‌های جدید در جامعه، آگاهی از فرصتها و چالش‌های ناشی از آن و راهکارهای مقابله با تهدیدات آن و کمک کننده به مسیر توسعه و شکوفایی ایران اسلامی باشد.

ی) محدودیت‌های پژوهش: عدم وجود و عدم دسترسی به آمار و ارقام کامل و دقیق داخلی مربوط به شاخصهای فناوری اطلاعات به ویژه اینترنت یکی از محدودیت‌های این پژوهش بوده است؛ به طور نمونه، تعداد کاربران شبکه‌های اجتماعی در ایران، تعداد سایتهای مخالف گفتمان غالب در ایران، تعداد وبلاگهای سیاسی و... به طور دقیق مشخص نیست به همین دلیل رجوع به منابع خارجی و یا سایتهای خبری دست دوم در این رابطه، اجتناب‌ناپذیر بوده است.

محدودیت دیگر آنست که هرچند در ابتدا طرح تحقیق این پایان‌نامه به منظور بررسی چشم‌انداز تاثیر فناوری اطلاعات بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران در دهه‌ی ۱۳۹۰ نگاشته شد اما پس از تصویب طرح و در خلال روند جمع‌آوری منابع و اطلاعات، مشخص گردید که به دلیل عدم وجود منابع کافی در رابطه با بحث چشم‌انداز و همچنین گستردگی موضوع مورد نظر، پژوهش در این رابطه در قالب پایان‌نامه کارشناسی ارشد و در مدت زمانی ۶ ماهه قابل بررسی نخواهد بود و از آنجایی که مطابق با قوانین دانشگاه تغییر عنوان پایان‌نامه پس از تصویب طرح تحقیق امکان‌پذیر نیست، میان عنوان اصلی پایان‌نامه با مطالب آن مغایرت زمانی دیده می‌شود. به طور کلی تمرکز اصلی بر دهه‌ی ۱۳۸۰ است اما در نتیجه‌گیری پایانی، چشم‌اندازی از دهه‌ی ۱۳۹۰ ارائه شده است.

در پایان لازم به ذکر است که بیان مشکلات مطرح شده در این پژوهش، به منزله سیاه‌نمایی از اوضاع فناوری اطلاعات در کشور نیست، بلکه هدف نقد وضعیت موجود و ارائه راهکار در بعضی از موارد است. امید است جمهوری اسلامی ایران بتواند با همکاری و همفکری تمام دلسوزانی که در این زمینه فعالیت می‌نمایند، با پذیرش فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطاتی در کشور و قاعده‌مند ساختن آن، از تهدیدات این تحول عظیم فرصتی طلایی برای خویش فراهم ساخته و توانایی‌های خود را در

عرصه‌ی امنیت ملی و سیاست خارجی افزایش دهد.

۱-۲- مروری بر مطالعات انجام شده

هرچند فناوری اطلاعات و بررسی تاثیر آن بر روابط بین‌الملل به نظر، موضوع جدیدی می‌آید اما تاکنون مطالب متعددی در رابطه با آن، چه در داخل و چه در خارج کشور نوشته شده است که پرداختن به تمامی آنها از حوصله‌ی این بحث خارج است. به همین دلیل در ادامه کتب و مقالاتی مرور می‌شود که ارتباط بیشتری با موضوع مورد نظر یعنی صرفاً تاثیر فناوری اطلاعات به ویژه اینترنت و تلفن همراه بر امنیت ملی دارند.

در اوایل دهه ۱۹۹۰ به ویژه بعد از انتخابات ریاست جمهوری آمریکا، پرزیدنت کلینتون، بسیاری از روزنامه‌نگاران و کارشناسان در آمریکا مطالب متنوعی در رابطه با جامعه اطلاعاتی و ویژگی‌های عصر اطلاعات بیان کردند. در این میان امانوئل کاستلز^۱، در میان اولین و تاثیرگذارترین افرادی بود که به این موضوع جدید پرداخت. در اواخر دهه ۱۹۸۰ او حجم کامل کتاب سه جلدی خود را - عصر اطلاعات: اقتصاد، جامعه و فرهنگ^۲ (۱۳۸۰)- به توضیح ظهور جامعه شبکه‌ای جهانی اختصاص داد و اینکه چگونه جامعه‌ایی به از دست رفتن حاکمیت دولت ملی و پیدایش هویت‌های جدید و بدیل منجر می‌شود. در واقع هرچند کاستلز به صورتی تلویحی چنین جامعه‌ایی را معادل جهانی شدن تلقی می‌کند اما مهمترین محرک این تغییرات را از منظر فناوری (رویکرد تکنولوژیک محور) می‌بیند که در اوایل قرن بیست و یکم جامعه شبکه‌ایی شده را ایجاد می‌کنند. این جامعه مبتنی بر توسعه فناوری‌های اطلاعاتی جدید به ویژه رایانه‌ها و اینترنت و تجهیز دوباره‌ی سرمایه‌داری تحت عنوان سرمایه‌داری اطلاعات است، به این ترتیب او با چنین توضیحی به تاثیر این فناوری‌ها بر ظهور اقتصاد جدید مبتنی بر دانش نیز می‌پردازد. در رابطه با امنیت نیز او جرایم سازمان‌یافته‌ی فراملی را بزرگترین تهدید برای امنیت دنیای کنونی می‌داند.

جان اریکسون در مقاله‌ایی تحت عنوان "انقلاب اطلاعات، امنیت و روابط بین‌الملل، نظریه مرتبط؟"^۳ درصدد پرکردن شکاف میان نظریه‌های روابط بین‌الملل و انقلاب اطلاعات است. نویسنده در این مقاله استدلال می‌کند که نظریه‌های روابط بین‌الملل به ویژه سه جریان اصلی آن یعنی

1- Manuel Castells

2- The Information Age; Economy, Society and Culture

3- Eriksson.J & Giacomello,2006,The Information Revolution, Security, and International Relations: (IR) Relevant Theory?,*International Political Science Review*,Vol.27, No.3, pp. 221-244